

JAN KRČMÁŘ:

Soukromé právo.

Pro nauku civilistickou znamenal »Právník« velmi mnoho. Pro ni byl, jako arci i pro četné jiné obory po několik desetiletí jediným českým právním forem literárním. Ale padaly zde na váhu ještě důležité momenty jiné. Ač »Právník« nezanedbával oborů jiných a otvíral jim ochotně své stránky, přece jen jeho orientace, obracející se převážně ke konsumentům z oborů judiciálních, učinila jej, pokud se týká těchto oborů, forem zvláště významným. A měli-li přispívatelé »Právníka« hojnost látky ze všech individuálních oborů, bylo štěstím pro »Právníka«, pokud jde o obory civilistické, že zde byla osobnost Randova, jenž byl patronem a oporou »Právníka« po dlouhá desetiletí, od jeho založení až do své smrti. »Právník« LIII má na str. 733 sl. přesný chronologický seznam všech rozpravných článků Randových, které byly uveřejněny v »Právníku« od r. 1861 do r. 1914. Je jich počtem sedmdesát čtyři. Články ze všech oborů Randova širokého zájmu střídají se tu v pestrém sledu. Články dogmatické z práva občanského, vodního (to ostatně Randa počítal zřejmě k právu občanskému), obchodního i směnečného; články civilně-politické, hledící k reformě různých větví právních, nechť šlo o právo tuzemské či cizí, články hledící k důležitým projevům literárním, jako byl spis Magesův *Gesamtschuldverhältnisse* nebo spis Wellspacherův *Der Streit um das Eintragungsprinzip*, kterýžto článek vyšel až po smrti Randově. Celá slavná nauka Randova o vlastnictví k věcem nemovitým, podstatně pak rozšířená ve spisech *Vlastnictví a Eigentumsrecht*, celé jeho učení o držbě uveřejněné ve spisu *Besitz* vzaly své počátky na stránkách »Právníka«. Možno říci bez jakékoli nadsázky, že česká literatura právníká by byla velmi ochuzena, kdyby nebylo »Právníka«, Randovi vždy sloužícího.

Vedle Randy jsou to o málo mladší Antonín Pavlíček a ještě mladší Josef Stupecký a Jan Heller, pro něž byl »Právník« tribunou zvláště významnou. Nepříliš četné, ale za to vysoce hodnotné práce Stupeckého jsou až na nepatrné výjimky publikovány v »Právníku«. »Právnicka« ostatně užíval Stupecký, jsa dlouhá léta jedním z jeho redaktorů 1872—1901), jako tribuny k projevům, které sahaly daleko za hranice civilistiky. Řada příspěvků v Denníku, vyznamenávající se hutným a slavnostním slohem a statečným obsahem prozrazuje tohoto svérázného autora. Pavlíček publikoval v »Právníku« jak své důležité příspěvky komercialistické tak svoje učení o obohacení, Heller zahájil v »Právníku« své výklady o narovnání. »Právník« nás také upozorňuje, že Jiří Pražák byl ve svých počátcích vynikajícím civilistou; přešel pak arci přes vyvlastnění, jež bylo vždy a zejména Randou pokládáno za jakousi doménu hraničnou, k svým dílům, které náležejí zcela práva státnímu a správnímu.

Mladší civilistická generace (uvádím zejména Karla Hermana-Otavského a Emanuela Tilsche), zahájivší svou literární činnost v »Právníku«, dělila pak svou přízeň především mezi »Právnicka« a Sborník věd právních a státních, založený r. 1901 B. Riegrem, ale není snad jediného civilisty, který by byl »Právnicka« opustil. I jiné právnícké časopisy a revue arci zabraly značný a významný počet civilistických příspěvků. Než samozřejmě ani ony nic neubraly povaze »Právnicka« jako důležitého a distinguovaného fora civilistického.

*

Přes širší program, který si byl »Právník« ustanovil při zahájení své pouti (srov. »Právník«, I, str. 136) a přes zjištění, které čteme v témž ročníku na str. 18 v článku Rudolfa knížete Thurna a Taxise, přinášel »Právník«, hledě k potřebě svých odběratelů, kteří ve velké většině se rekrutovali ze stavu tak řečených právníků praktických, vždy především rozpravné články, obsahující výklad na platné právo. Slyšel jsem dokonce vypravovati a to s místa zřejmě velmi dobře zpraveného, že, když kdysi (r. 1877) vycházelo v »Právníku« na pokračování dílo, které pak v německém překladě učinilo svého autora slavným (dílo se pak jmenovalo Beiträge zur Rezeptionsgeschichte des römisch-kanonischen Prozesses in den

böhmischen Ländern, Leipzig 1879 a autorem jeho byl Emil Ott), docházely prý do redakce nespokojené dopisy, aby se ustalo s publikací tohoto díla, ježto nic nepřináší právní praksi. Přes to neuzavírala se redakce nikdy přijetí a publikaci příspěvků jiných než dogmatických. Jak plyne již z výpočtu příspěvků Randoových, užíval Randa »Právnicka« jako tribuny, když chtěl vysloviti svoje mínění o chystaných změnách právního řádu. A také od jiných přispívatelů nalézáme četné články z oboru právní (civilní) politiky. Není nezajímavý pohled na příspěvky z oboru teorie práva či filosofie práva, nebo jak to chceme nazvati. (Přihlížím arci především k věcem, které mají význam civilistický.) Významné články toho druhu jsou v ročnících I, XI, XIV (Thurn-Taxis, Max Wellner), pak až LII (Weyr), LXXIV, LXXVI (Čermák). Je to, jak pověděno, pohled nikoli nezajímavý. Po starší gardě, která zřejmě se vzdělávala i mimo okruh školy historické, přicházejí ti, kteří tak řečené teorii práva byli odcizeni. Weyr po léta takřka zahazuje svoji činnost v »Právnicku«, aby ji pak přenesl do časopisu brněnského. Tento brněnský časopis jakož i Sborník věd právních a státních jsou pak silnými konkurenty »Právnicka« v tomto oboru, takřka zcela jej vytlačující. Ale jak je patrné z oněch nejnovějších ročníků »Právnicka«, nezpronevěřil se za osmdesát let nikdy zcela původnímu programu uveřejněnému v ročníku prvním.

*

Významné události v životě právním se odrážejí v osmdesáti ročnících »Právnicka«. Konec 19. století, hledíc k tomu, že v létech 1895 a 1896 byly publikovány zákony procesní, dává silně vystupovati do popředí pracem o právu procesním. To arci nepatří do rámce tohoto článku. Než mimo četné práce z práva procesního a takřka v souvislosti s oním nalezl v téže době v »Právnicku« přístřeší Tilsch se serií článků, které se pak staly základem znameňitého spisu *Der Einfluss der Civilprozessgesetze auf das materielle Recht*, Wien 1901.

I jiné důležitější změny právního řádu se takto odrážejí na stránkách »Právnicka«:

Vydání zákona knihovního z r. 1871 a zákonů s ním souvisejících (příspěvky velmi hojné a významné); řádu notářského

z r. 1871; zákona o společenstvech z r. 1873; zákona o veřejných skladištích z r. 1889; zákona o společnostech s ručením omezeným z r. 1906, řádů konkursního, vyrovnávacího a odpůrčího z r. 1914; tři částečných novel z let 1914, 1915, 1916; řádu o zbavení svéprávnosti z r. 1916; zákona o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a překážkách manželství z r. 1919; zákonů o pozemkové reformě. V pozdější době se arci zase »Právnick« dělí s jinými časopisy, zejména se Sborníkem věd právních a státních a se Zprávami právnické jednoty moravské té doby vycházejících. Ale zase lze říci, že ze stránek »Právníka« lze uhodnouti větší pohyb nebo stagnaci zákonodárství.

Že stoleté výročí občanského zákoníka (1911) nebo zase snahy o jeho revisi vzbudily pozornost »Právníka«, není potřebí připomínati. A sluší ještě dodati, což arci již jde za rámec tohoto pojednání, že »Právnick« byl vždy kronikou české fakulty právnické. Všechny významnější události, které se na fakultě staly, počínajíc promocemi doktorů této fakulty a končíc smrtí jejích učitelů, se pečlivě zaznamenávají na stránkách »Právníka«.
